

деятельности Европейского оборонительного агентства с учетом изменений внесенных Лиссабонским договором.

Ключевые слова: Европейский Союз, Общая политика безопасности и обороны, Европейское оборонное агентство, право Европейского Союза, международное право.

Summary

Sheludchenkova A. S. Common policy of security and defense in the European Union. — Article.

The Article is dedicated to the regulation of Common policy of security and defense in the European Union. Its evolution and contemporary state is being analyzed. The legal regulation of activity of the European defense agency with respect to the alterations made by the Treaty of Lisbon is being reviewed.

Keywords: European Union, Common policy of security and defense, European defense agency, the EU law, international law.

УДК 341.232(4+73):339

О. О. Гріненко

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН ЄС — США У ТОРГОВЕЛЬНІЙ СФЕРІ

Звичайно чи не найважливішою для ЄС і США є торговельна сфера. Цікавою особливістю торговельних відносин ЄС з США є так звані «торговельні війни». На думку А. Ослунда, в майбутньому такі конфлікти в міжнародній торгівлі, можливо, стануть головною проблемою у відносинах між головними торговими блоками [1]. Іноді такі війни відбуваються і всередині ЄС, причому його органи, зокрема Суд ЄС, як правило, не вживають рішучих заходів по цих інцидентах, пропонуючи вирішувати суперечки самим конфліктуючим сторонам [2].

Головним приводом для таких війн виступають найчастіше демпінгова діяльність та відповідні антидемпінгові санкції. Головним форумом для вирішення таких спорів є Світова організація торгівлі (СОТ). Згідно з нормами СОТ «якщо компанія експортує продукт за ціною, яка нижче, ніж ціна, яку він звичайно встановлює на своєму внутрішньому ринку, то вважається, що вона «демпінгує продукт» і тим самим порушує правила справедливої конкуренції. Правила міжнародної торгівлі містять також визначення «нормальної ціни». Перший критерій її визначення — це ціна внутрішнього ринку. Другий — ціна даного товару на ринку третіх країн. І, нарешті, третій можливий критерій — це аналіз структури виробничих витрат, інших витрат і нормальної маржі прибутку виробника. Саме поняття демпінг не є науковим. Його було введено чиновниками і підтримано виробниками. Існує думка, що антидемпінг, як і інші підстави для зведення торгових бар'єрів, — це інструменти соціалізації ринкової економіки [3].

Правову основу антидемпінгових заходів складають рішення Токійського (1973–1979) і Уругвайського (1986–1994) раундів переговорів країн в ГАТТ.

Країна — член СОТ повинна припинити антидемпінгове розслідування, якщо цінова маржа демпінгуємого товару складає менше 2 % експортної ціни продукту або якщо об'єм його імпорту не перевищує 3 % від загального об'єму імпорту даного продукту.

Для ЄС та США при визначенні наявності демпінгу важливе значення має наявність субсидій при виробництві товару. За правилами СОТ заборонені субсидії направлені на досягнення підприємством певних об'ємів експорту або використання вітчизняних товарів замість імпортних.

Введення антидемпінгових і компенсаційних заходів стає все більш популярним методом ведення «торгових війн». Якщо в 1995 р. було проведено 166 розслідувань в рамках СОТ, то в 1999 р. — рекордна кількість — 402 випадки, а в 2001 р. — близько 350. Співтовариства ініціюють більш всього розслідувань — близько 50 на рік, США — близько 30. Звичайно половина всіх розслідувань закінчується без вживання антидемпінгових заходів.

«Торговельні війни» між США і ЄС, як вже згадувалося, виникають через введення субсидування певних видів виробництва з боку однієї із сторін. Останніми прикладами таких дій стало субсидування урядом США виробництва сільськогосподарської продукції за 10 років на \$190 млрд за законом 2002 р., введення додаткових 30 % мит на ввезення сталі і надання субсидій компаніям-виробникам за законом США в 2002 р. або субсидування виробництва біопалива в США в 2008 р., чим США фактично відмовилися від підтримки вільної торгівлі. ЄС та інші держави, яких зачіпали такі дії США, вводили мита у відповідь та подавали скарги щодо порушень США правил вільної торгівлі на розгляд ВТО, а організація визнала таке субсидування порушенням правил ВТО. Зокрема, програш США в «сталевій війні» у 2004 р. вилився в торговельні санкції на суму близько \$150 млн, встановлення яких було погоджено СОТ.

З середини 70-х р. ХХ ст. до 2006 р. тривала т. з. «винна війна» між ЄС і США. Її причинами була різниця у виробництві вина, вимог до його продажу, взаємної сертифікації та використання американськими виноробами традиційних європейських географічних назв винної продукції — «Шаблі», «Бургундське» і «К'янті». В підсумку в 2005 р. сторони уклали попередню угоду [4], а в 2006 р. — постійну двосторонню Угоду про торгівлю вином [5]. Правовою основою угоди у ДЗЄС стала ст. 133. Мета угоди полягала в сприянні розвитку торгівлі вином між сторонами, а також удосконаленні співробітництва в галузі розробки і підвищення прозорості правил, що стосуються такої торгівлі. Угода мала стати основою, першим етапом, для широкої угоди про торгівлю вином та забезпечити основу для продовження переговорів у секторі виробництва вина. Сторони обоюдно визнали існуючі виноробні практики й процедури для майбутньої діяльності. США погодилися обмежити використання у власній виноробній промисловості таких європейських назв вин, що виробляються в ЄС і продаються на ринку США, як Бургундське, Шаблі, Шампанське, К'янті, Бордо, Саутерн, Хок, Мадейра, Малага, Марсала, Мозельське, Портвейн, Рецина, Рейнське, Шеррі й Токай. Виключення зроблене для тих назв вин, що вироб-

ляються в ЄС, проте не експортуються до США. ЄС у свою чергу погоджується на продаж на своєму ринку вин з американським маркуванням, таким як *chateau, classic, clos, cream, crusted/crusting, fine, late bottled vintage, noble, ruby, superior, sur lie, tawny, vintage i vintage character*. Угода також передбачає спрощення вимог сертифікації й протоколу маркування.

Торговельні суперечки ЄС і США часто відбуваються за участі й інших держав. Так розпочата 1991 р. «бананова війна» тривала до 2010 р., а участь в ній окрім ЄС і США брали країни Латинської Америки та АТК. Приводом для війни стало укладання Співтовариствами у 1991 р. з країнами АТК IV Ломейської конвенції, яка передбачала введення з 1993 р. преференції для поставальників бананів з АТК, що ставило в дискримінаційні умови країни Латинської Америки, більшість виробників бананів в яких належали двом транснаціональним корпораціям з США — Чікіта і Доул. Це питання було піднято у 1991 р. на Раді ГАТТ Коста-Рікою, яка запропонувала під час Уругвайського раунду переговорів СОТ укласти угоду про вільну торгівлю бананами. Згідно з рішенням СОТ, до 1 липня 1993 р. кожна держава — член Співтовариств дотримувалася власного режиму імпорту бананів. Починаючи з цієї дати набув чинності новий режим імпорту цього продукту у всьому ЄС, що призвело до численних затяжних переговорів та розглядів справи в СОТ з світового експорту бананів. Спеціально створювалися погоджувальні групи, такі як Апеляційний орган.

Ця справа внесла певну новацію в діяльність СОТ, оскільки США в принципі прямо в справі задіяні не були, і відповідно до СОТ подавати не могли. В той же час в роз'ясненнях Апеляційного органу СОТ у цій справі (Еквадор, Гватемала, Гондурас, Мексика, США проти ЄС щодо режиму по відношенню до імпорту, продажу та розповсюдженню бананів [6]) було заявлено про можливість виступати заявником порушення провадження в Органі вирішення спорів СОТ сторони, яка не є безпосереднім учасником відповідних спірних торговельних відносин, але може обґрунтовувати свої вимоги наявністю певного інтересу. Відповідно, Апеляційний орган підтвердив, що фактично правовий принцип *locus standi*, відповідно до якого стороною в суді може виступати лише сторона, яка має правовий інтерес, в рамках процедури вирішення спору СОТ не застосовується, а це свідчить про унікальність процедури вирішення спорів СОТ. У цій же суперечці Апеляційний орган прийняв рішення, що при визначенні «подібності» послуг для цілей виконання зобов'язання національного режиму згідно з ГАТС необхідно визначати природу та характеристики таких послуг, а не місце їх походження [7].

В підсумку представники АТК, ЄС, Латинської Америки і США в штаб-квартирі СОТ 15 грудня 2009 р. уклали історичний договір, що дозволить здійснювати торгівлю бананами на більш рівноправній основі, особливо з боку європейських держав, що виступають як імпортери. Співтовариства скоротити імпортні мита з 176 євро до 114 євро за тону та виплатять одноразово суму в 200 млн євро країнам АТК в якості компенсації і залишають за ними пільгові тарифи. Країни Америки у свою чергу відкличуть свою скаргу з ВТО. Якщо

цього не відбудеться, то такі умови будуть внесені у підсумкову угоду за Доха раундом СОТ у 2013 р. [8].

Разом з тим економічна конфліктність в трансатлантичних відносинах успішно долається завдяки спільності базових підходів ЄС і США до економічних відносин з рештою світу. В рамках СОТ, через механізми якої ЄС і США врегулюють більшу частину своїх торгових суперечностей, обидві сторони займають схожу позицію відносно відкриття ринків третіх країн. Зокрема, так було у справі ЄС, Канада, США проти Японії про податок на алкогольні напої, в якій заявники просили групу експертів встановити, що інші алкогольні напої аналогічні сою і безпосередньо конкурують між собою, а отже введення Японією різних митних та податкових тарифних режимів щодо сою та інших алкогольних напоїв порушує принцип конкурентності [9]. Аналогічна ситуація склалася в 2009 р. при розгляді в СОТ справи проти Китаю щодо введення квот для скорочення китайського експорту металів і хімічних речовин: бокситів, коксу, жовтого фосфору, магнію, кремнію і цинку [10].

В торговельно-економічних відносинах США і ЄС доволі часто повторюють тактику один одного, навіть піддаючи її до цього критиці. Наприклад, довго Співтовариства критикували США за видання щорічних списків, що містять обвинувачення ЄС й інших країн з приводу проведення несправедливої торговельної практики щодо США і вільного ринку. Зараз такі ж звіти щороку видає Європейська комісія. Наприклад, звіт за 2007 р. містить такі пункти: тарифні спори, регуляторні розходження, митні процедури, заборони імпорту, санітарні і фітосанітарні заходи, субсидії, дискримінація інвестицій, питання інтелектуальної власності, дискримінація з питань надання послуг [11].

Пропозиція з Нового трансатлантичного порядку денного (1995 р.) щодо створення Нового трансатлантичного ринку знайшла своє втілення в проєкті Трансатлантичної зони вільної торгівлі (Trans Atlantic Free Trade Area, ТАФТА), запропонованій в кінці 90-х р. ХХ ст. як відповідь на зростаючу економічну міць Китаю, а потім відродженій у 2007 р., але так і не здійсненій [12]. Причину цього можна побачити в кількох причинах. По-перше, існує низка важливих позицій (сільськогосподарська продукція, сталь, текстиль, цивільна авіація, високі технології та засоби зв'язку, банківська справа та інформаційні служби), де сторонам доволі важко досягти згоди, проте без цієї згоди важко взагалі казати про створення зони вільної торгівлі. По-друге, з політичної та ідеологічної точки зору держави — члени ЄС мають різні погляди на ідеологію існування ТАФТА. На думку М. Тетчер, її створення сприяло б зростанню атлантичної цивілізації, в той час як Франція бачить в ній можливість досягнення незалежності від Америки. В США Т. Б'юканен підтримує створення ТАФТА, бо це призупинить тенденції до протекціонізму США і збільшить американсько-європейську торгівлю у ХХІ ст. [13]. В той же час діловий клімат у США та Європі, очевидно, загалом формуватиметься на інтернаціоналізмі та глобалізації, хоч і з різною мірою послідовності й активності.

Провал запропонованої в рамках ОЕСР Багатосторонньої угоди про інвестиції (АМІ) призвів у підсумку до заснування в травні 1998 р. на саміті ЄС

і США Трансатлантичного економічного партнерства. Головним завданням Партнерства було стати основою для активізації зусиль з скорочення або ліквідації бар'єрів для торгівлі і інвестицій у двосторонній і багатосторонній діяльності. З 2002 р. це Партнерство супроводжується Економічним порядком денним на відповідний рік. На саміті США—ЄС в 2004 р. була прийнята спільна заява про зміцнення двостороннього економічного партнерства. Цим було вирішено надати новий імпульс трансатлантичним інвестиційним відносинам. На саміті ЄС—США 30 квітня 2007 р. голова Європейської комісії Ж. Баррозу, німецький канцлер А. Меркель і президент США Д. Буш підписали Рамкову угоду про основи просування трансатлантичної економічної інтеграції між США і ЄС [14]. Сторони досягли згоди щодо усунення трансатлантичних торгових бар'єрів у всіх галузях промисловості, а також хімічної, фармацевтичної і машинобудуванні. У той же час тарифи, які підпадають під договірне регулювання в рамках перемовин СОТ в Досі, не зачіпаються. Угода передбачила створення нового політичного інституту — Трансатлантичної економічної ради, яка контролює, направляє і прискорює виконання робіт, направлених на більш тісну інтеграцію ЄС і США, об'єднуючи в своєму складі держави-члени, Європейську комісію і США. Співголовами Ради стали представники обох сторін. Вона збирається не рідше одного разу на рік, зазвичай в жовтні. Рада має закріпити партнерські дії по зниженню нормативних бар'єрів на шляху торгівлі, захисту прав на інтелектуальну власність, безпеки торгівлі, інтеграції фінансових ринків, заохочення інновацій, технологій і інвестицій. В рамках першого засідання Трансатлантичної ради в листопаді 2007 р. було підписано Угоду про «відкрите небо».

У березні 2009 р. Європейський парламент у своїй резолюції Про поліпшення відносин між ЄС і США в рамках угоди про «трансатлантичне партнерство» запропонував «радикальну реформу» міжнародних економічних інститутів з метою створити «спільний трансатлантичний ринок без зволікання до 2015 р.». Мають відбуватися процеси «конвергенції» регламентарних норм і адаптації існуючого законодавства [15]. Така ревізія регламентарних норм і законодавства про контроль над фінансовими ринками покликана позбавити трансатлантичні економічні відносини перешкод, які ускладнюють процес інвестування і надання фінансових послуг. Систематична і відкрита співпраця у сфері законодавства покликана усунути непринципові відмінності між відповідними законами і сприяти зниженню цін завдяки законодавчому регулюванню відносин між виробниками і споживачами. В рамках Трансатлантичної економічної ради висувуються пропозиції з трансформації сучасного «трансатлантичного діалогу законодавців» на Трансатлантичну асамблею. Ця асамблея буде складатися з однієї кількості депутатів Європейського парламенту і Конгресу США та працюватиме над створенням рамкового «модельного» законодавства з усіх питань, що стосуються поглиблення інтеграції трансатлантичного ринку [15]. Відповідно об'єднаний за допомогою аналогічного законодавства, трансатлантичний ринок збереже наднаціональність Європейського Союзу, яка допоможе уникнути конкуренції, що може ослабити трансатлантичне партнерство.

Література і примітки

1. Ослунд А. Торговые войны // Экономика и жизнь. — 2001. — № 27. — С. 34–37.
2. Зокрема Франк-Іспанські сільськогосподарські спори, німецько-британська «мясна війна» (1999 р.).
3. Иноземцев В. Л. США и ЕС в новом столетии: союзники или соперники // США. Канада. Экономика, политика, культура. — 2002. — № 9 — С. 12.
4. Agreement in the form of an exchange of letters between the European Community and the United States of America on matters related to trade in wine 23/11/2005 // Official Journal. — 2005. — L 301. — P. 16–19.
5. Agreement between the European Community and the United States of America on trade in wine 10/03/2006 // Official Journal. — 2006. — L 87. — P. 2–74.
6. Докладний розгляд справи див.: Н. А. Milan Smitmans. Dispute Settlement in the Services Area under GATS // Services Trade in the Western Hemisphere: Liberalization, Integration and Reform / ed. Sherry M. Stephenson. — Washington, D.C. : Brookings Institution Press, 2001. — P. 112.
7. Tim Graewert. Conflicting laws and jurisdictions in the dispute settlement process of regional trade agreements and the WTO // 1(2) Contemp. Asia Arb. J. 287. 2008. — P. 287–334.
8. R. WT/DS27/RW2/ECU. Geneva Agreement on Trade in Bananas [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.chinaobservatory.org/library.cfm?refID=103421.
9. Japan — Taxes on Alcoholic Beverages. 1996. AB-1996-2. WT/DS8/AB/R, WT/DS10/AB/R? WT/DS11/AB/R.
10. Дмитрий Бондаренко. Китай увяз в торговых войнах [Электронный ресурс] // Экономические известия. — 2009. — 24 дек. — Режим доступа : www.ukrrudprom.ua/digest/Kitay_uvyaz_v_torgovih_voynah.html.
11. EU Annual Reports on US Trade Barriers 2007. April 2008 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : trade.ec.europa.eu/doclib/html/138559.htm.
12. Rolf J. Langhammer, Daniel Piazzolo, Horst Seibert. Assessing Proposals for a Transatlantic Free Trade Area // Aussenwirtschaft — The Swiss Review of International Economic Relations. — Vol. 57, N 2. — P. 161–185.
13. Економічна політика : навч. посіб. / О. О. Беляев (кер. кол. авт.), А. С. Бебело, М. І. Діба [та ін.]. — К. : КНЕУ, 2004. — 287 с.
14. Framework for Advancing Transatlantic Economic Integration between the United States of America and the European Union [Електронний ресурс]. — Режим доступу : ec.europa.eu/enterprise/policies/international/files/tec_framework_en.pdf.
15. European Parliament resolution of 26 March 2009 on the state of transatlantic relations in the aftermath of the US elections (2008/2199(INI)) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-ТА-2009-0193+0+DOC+XML+V0//EN.

Анотація

Гриненко О. О. Правове регулювання зовнішніх зносин ЄС — США у торговельній сфері. — Стаття.

Одним з найважливіших партнерів серед розвинених країн для ЄС безумовно є США. Зважаючи на те, що основною підставою створення ЄС були економічні чинники, стаття присвячена дослідженню правового регулювання відносин ЄС — США саме у сфері торгівлі.

Ключові слова: правове регулювання взаємовідносин ЄС — США, сфера торгівлі, СОТ, Трансатлантична зона вільної торгівлі (Trans Atlantic Free Trade Area, ТАФТА).

Аннотация

Гриненко О. А. Правовое регулирование внешних отношений ЕС — США в торговой сфере. — Статья.

Одним из наиболее важных партнеров среди развитых стран для ЕС безусловно являются США. Принимая во внимание, что основной причиной создания ЕС были экономические факторы, статья посвящена исследованию правового регулирования отношений ЕС — США именно в сфере торговли.

Ключевые слова: правовое регулирование взаимоотношений ЕС — США, сфера торговли, ВТО, Трансатлантическая зона свободной торговли (ТАФТА).

Summary

Grinenko O. A. Legal regulation of relations of EU — the USA in trade sphere. — Article.

To One of the most important partners among the developed countries for EU certainly are the USA. In view of that business factors were a principal cause of creation of EU, article is devoted research of legal regulation of relations of EU — the USA in trade sphere.

Keywords: legal regulation of mutual relations of EU — the USA, trade sphere, the WTO, Trans Atlantic Free Trade Area (TAFTA).

УДК 340.12:342.15(4).001.76

В. М. Пріскалова

ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ У РОЗВИТКУ СУВЕРЕНІТЕТУ ДЕРЖАВ — УЧАСНИЦЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Актуальність цієї теми обумовлюється зростанням внутрішніх та зовнішніх умов еволюції сучасних держав у процесі глобалізації. Об'єктивно вони ведуть до формування єдиної, всесвітньої, планетарної цивілізації, до якої долучаються існуючі сьогодні на Землі країни, інтенсивно розвиваються транснаціональні економічні та інформаційно-комунікаційні відносини. Зазначена проблема знаходить своє відображення в працях Л. Мамута, В. Герхарда, Ю. Шишкова, М. Орзіха, А. Крусян, С. Єршова. Разом з тим теорія та практика висувають на порядок денний нові завдання, котрі потребують теоретичного осмислення. На вирішення однієї з них і направлена дана стаття.

Період прискорення глобалізації спричинив за собою суттєві зміни, що стосуються положення і ролі національної держави, яке було і продовжує залишатися головним у світовому політичному процесі. Крім того, цей період відзначений модою на інтерпретацію таких змін, як доведення того, що відбувається зараз «вмирання» держави взагалі. Сенс існування держави (*raison d'être*) піддається сумніву, а в гіршому випадку під різними приводами — заперечення.

Процес, «відспівування» держави, як його називає Л. Мамут [1, 59], почався давно. Ще в 1963 р. К. Шмітт писав: «Епоха державності підходить до кінця. З цього приводу вже не треба більше витрачати слів. Держава як модель політичної єдності, як носій вражає з усіх монополій — монополії прийняття політичних рішень — цей блискучий зразок європейської форми і західної цивілізації, повалений з трону, позбавлений влади» [2, 10]. А в 1980 р. Е. Тоффлер стверджував, що національні держави приречені піти у небуття, бо вони безпорадні встановити абсолютно нові політичні рамки, «які були б здатні забезпечити щось подібне світовому порядку» [3, 344].

На рубежі ХХ–ХХІ ст. ідея «вмирання» національної держави перекладається на потік, перетворюється на масовий продукт наукового та публіцистичного виробництва. З'являється безліч публікацій на цю тему, а саме: «Занепад держави» [4, 273] «Кінець національної держави» [5, 386], «Згасання національної держави» [6, 57], «Прощання з національною державою» [7, 313]